

Andrzej Dyoniak

Przynależność odsetek od wkładów oszczędnościowych do majątków małżonków

Palestra 35/5-7(401-403), 28-30

1991

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Przynależność odsetek od wkładów oszczędnościowych do majątków małżonków

Autor rozważa kwestię przynależności odsetek od wkładu oszczędnościowego, stanowiącego składnik majątku odrębnego, do majątków małżonków. Interpretuje art. 32 §2 pkt 2 k.r.o. w ten sposób, że dochodem z majątku odrębnego są tylko odsetki przewyższające stopę inflacji.

I. Wprowadzenie

Zamierzam rozważyć problem przynależności do majątków małżonków w ramach ustroju wspólności majątkowej odsetek od wkładów oszczędnościowych, które to wkłady stanowią składnik majątku odrębnego jednego z małżonków. Podczas gdy kwestia przynależności odsetek od wkładów wchodzących w skład majątku wspólnego jest niewątpliwa, co do odsetek od wkładów objętych majątkiem odrębnym mogą pojawiać się wątpliwości, spowodowane między innymi inflacją i związaną z nią wysoką stopą oprocentowania wkładów oszczędnościowych.

II. Odsetki jako dochód z majątku odrębnego

Artykuł 32 §2 pkt 2 k.r.o. stwierdza wyraźnie, że dorobek małżonków stanowią dochody z odrębnego majątku każdego z małżonków. Wśród tych dochodów wymienia się niezmiennie pożytki z prawa, a wśród nich m.in. odsetki od wkładu oszczędnościowego stanowiącego majątek odrębny jednego z małżonków.¹ W literaturze powoływana jest często uchwała Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 1979 r., zgodnie z którą od wierzytelności stanowiącej składnik majątku odrębnego małżonka do majątku

wspólnego małżonków, jako pożytki prawa w rozumieniu art. 54 k.c.² Jako jedyny warunek zaliczenia do majątku wspólnego odsetek od wkładu oszczędnościowego należącego do majątku odrębnego wskazuje się, aby dotyczyły one okresu wspólności majątkowej.³

W świetle powyższego jednolitego poglądu doktryny i orzecznictwa wydawać by się mogło, że rozważenie kwestii przynależności do majątków małżonków odsetek od wkładów oszczędnościowych stanowiących składnik majątku odrębnego jednego z małżonków mija się z celem.

W tym jednolitym, jak wyżej, obrazie, pojawia się jednak rysa. Otóż J. Pietrzykowski, komentując art. 32 §2 pkt 2 k.r.o., po stwierdzeniu, że odsetki we wskazanej wyżej sytuacji stanowią składnik majątku wspólnego zauważa, iż „... zasady tej nie można odnosić do kwoty jednorazowej rewaloryzacji wkładu oszczędnościowego stanowiącego majątek odrębny jednego z małżonków. Z uchwały nr 27 Rady Ministrów z 27 stycznia 1982 r. w sprawie jednorazowej rewaloryzacji wkładów oszczędnościowych wynika, że jej celem jest dostosowanie wysokości wkładu do zachodzących zmian w sile nabywczej pieniądza, kwota zatem przypadająca z tego tytułu nie ma charakteru pożytku z prawa, nie

jest więc dochodem w rozumieniu §2 pkt 2" (art. 32 k.r.o.)⁴.

Odsetki od wkładów oszczędnościowych różnią się nieco od sumy rewaloryzacji wkładów, przysługującej na wspomnianej wyżej podstawie. Nie jest to jednak różnica na tyle istotna, aby uniemożliwiała ewentualne analogiczne rozumowanie.

W tym miejscu należy poświęcić nieco uwagi pojęciu „dochody z majątku odrębnego”. W doktrynie zauważa się, że pojęcie dochodu bywa różnie rozumiane. Wątpliwości powstają co do tego, czy do majątku wspólnego należy „czysty” dochód (a więc po potrąceniu wydatków koniecznych na jego osiągnięcie), czy też bez potrącenia obciążeń związanych z jego uzyskaniem.⁵ Toczy się także spór o to, czy o przynależności pożytków prawa do majątku wspólnego decyduje moment ich pobrania, a więc w czasie trwania wspólności ustawowej⁶. Wątpliwość powyższą należy rozstrzygnąć na korzyść poglądu nie wiążącego przynależności pożytków do majątku wspólnego z faktem ich pobrania. Inne stanowisko premiowałoby w istocie małżonka, który zaniechał pobrania pożytków.

Wszystkie te rozważania toczą się jednak jakby na obrzeżu problemu, czy i w jakim zakresie odsetki należne od wkładu oszczędnościowego, stanowiącego składnik majątku odrębnego, nie wchodzi do majątku wspólnego.

W jednym ze swych orzeczeń Sąd Najwyższy słusznie stwierdził, że nie należy do majątku wspólnego przyrost wartości przedmiotu wchodzącego do majątku odrębnego spowodowany zmianą cen na tego rodzaju przedmiot⁷. Wszelki bowiem przyrost wartości składników majątku powinien przypadać podmiotowi tego majątku bez potrzeby dzielenia się nim z inną osobą. Jeśli uważa się, i słusznie, że przyrost wartości przedmiotu wchodzącego w skład mająt-

ku odrębnego, należy do majątku odrębnego, gdyż nie stanowi dochodu z tego majątku, to również nie powinno być traktowane jako dochód z tego majątku - zachowanie jego dotychczasowej wartości realnej.

Odsetki od wkładów oszczędnościowych określane są przez banki. Ich wysokość skorelowana jest ściśle ze stopą inflacji, i w założeniu ma rekompensować ludności spadek wartości pieniądza. Wysokość tych odsetek zmienia się w zależności od kształtowania się spadku wartości pieniądza w skali miesięcznej. Trzeba przy tym zauważyć, że stopa procentowa jest ostatnio wysoka, oscylując przy wkładach terminowych rocznych powyżej 80% w skali rocznej.

Jeżeli porówna się wysokość tych odsetek np. z odsetkami od wkładów oszczędnościowych, płaconymi przez banki w krajach Europy Zachodniej (kilka procent w skali rocznej), oraz weźmie pod uwagę uzasadnienie wysokości oprocentowania obowiązującego w Polsce⁸, to pojawia się uzasadniona wątpliwość, czy można ją traktować jako dochód z majątku odrębnego. Dochód jest bowiem synonimem zysku. Czy można zaś traktować jako zysk zachowanie dotychczasowej wartości wkładu oszczędnościowego?

Powyższy kierunek wykładni nie byłby sprzeczny ze stanowiskiem doktryny, że do majątku wspólnego wchodzi dochód z majątku odrębnego bez potrącenia obciążeń związanych z jego uzyskaniem. Odsetki od wkładu oszczędnościowego nie stanowią bowiem, inaczej niż np. podatki, kosztów uzyskania tego dochodu.

Przed przystąpieniem do formułowania wniosków chciałbym przedstawić przykład, który uzmysłowi skalę zagadnienia i pomoże uzasadnić przyjęte stanowisko. Załóżmy, że osoba A ma w banku PKO od początku 1989 r. rachunek oszczędnościowy terminowy (3-letni). Wpłaciła wówczas kwotę 100 tysięcy

złotych, stanowiącą równowartość jej wynagrodzenia miesięcznego. Odsetki od tej kwoty na koniec 1991 r. wynosić będą kilkakrotną wysokość pierwotnej kwoty. Przyjęcie poglądu, że całość tych odsetek stanowi dochód z majątku odrębnego wchodzący do majątku wspólnego prowadziłoby do ewidentnego pokrzywdzenia małżonka, do którego majątku odrębnego należy wkład oszczędnościowy. Otrzymałby on bowiem po upływie terminu, na który zawarta została umowa z bankiem, kwotę nominalną, stanowiącą relatywnie niski procent jego aktualnego wynagrodzenia za pracę. Jeśli przechowywanie środków pieniężnych ludności na rachunkach bankowych ma być rzeczywiście korzystne i atrakcyjne, to wykładnia art. 32 §2 pkt 2 k.r.o. nie może prowadzić do ewidentnego pokrzywdzenia małżonka, do którego majątku odrębnego wkład ten należy.

W konsekwencji należy przyjąć pogląd, że nie stanowią dochodu z majątku odrębnego, w rozumieniu art. 32 §2 pkt 2 k.r.o., odsetki od wkładu oszczędnościowego w zakresie, w jakim stanowią one kompensację posiadaczowi rachunku bankowego spadku siły nabywczej pie-

niądza. Tylko odsetki przekraczające ten zakres traktować można jako dochód z majątku odrębnego wchodzący w skład majątku wspólnego.

Dotychczasowe stanowisko, zgodnie z którym wszystkie odsetki od wkładów oszczędnościowych osób pozostających ze sobą w ustroju wspólności ustawowej wchodziły do majątku wspólnego, nie powodowało komplikacji w praktyce i było proste w stosowaniu. Proponowana tutaj wykładnia skomplikuje nieco obliczanie rzeczywistego dochodu od wkładu oszczędnościowego wchodzącego w skład majątku odrębnego jednego z małżonków. Nie wydaje się jednak, aby ta właśnie okoliczność mogła mieć decydujące znaczenie. Dla obliczenia dochodu z majątku odrębnego, przynieszonego przez wkłady oszczędnościowe, uzasadnione byłoby posługiwanie się wskaźnikiem inflacji, podawanym przez GUS. Tylko nadwyżka oprocentowania wkładów oszczędnościowych ponad wskaźnik inflacji jest dochodem w rozumieniu art. 32 §2 pkt 2 k.r.o. Pozostałe odsetki stanowią jedynie rewaloryzację wkładu oszczędnościowego należącego do majątku odrębnego małżonka.

PRZYPISY

¹ J. Ignatowicz: Prawo rodzinne. Zarys wykładu, Warszawa 1987, s. 85; J. St. Piątkowski [w:] System prawa rodzinnego i opiekuńczego, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1985, s. 358 przyp. 112; J. Pietrzykowski [w:] Kodeks rodzinny i opiekuńczy z komentarzem, Warszawa 1990, s. 158.

² OSNCP 1979, nr 11, poz. 214.

³ J. Pietrzykowski [w:] Kodeks rodzinny i opiekuńczy z komentarzem, s. 158. Inaczej, niesłusznie, J. St. Piątkowski, który wymaga ich pobrania w czasie trwania wspólności majątkowej - [w:] System..., s. 359.

⁴ J. Pietrzykowski [w:] Kodeks rodzinny i opiekuńczy z komentarzem, s. 177.

⁵ Glosa L. Steckiego do orzeczn. SN z 25 stycznia 1977, OSPiKA 1978/3/51; A. Dyoniak: Ustawowy ustrój majątkowy małżeński, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1985, s. 64.

⁶ Por. przyp. 3.

⁷ Uchwała SN z 21 września 1979 r., OSN-Prok.Gen. 1980, nr 3, poz. 12. Por. także podobny pogląd A. Dyoniak: Ustawowy ustrój majątkowy..., s. 137.

⁸ Por. także oprocentowanie kredytów, które przewyższa jeszcze nieco stopę oprocentowania wkładów oszczędnościowych.